

Levelek a Ratkó József Olvasótáborról

Az olvasótábori mozgalom 1972-ben indult, az első, hatvani és boldogi iskolásoknak szervezett tábor 1972-ben, Felsőtárkányban kapott helyet. Ötletgazdája Mózsi Ferenc, a megvalósításban partnerei fiatal írók, költők voltak: Kocsis István, Kovács István, Ratkó József, Szentmihályi Szabó Péter, Varga Csaba és Vasy Géza. (Egy '72-től folyamatos olvasótábori történetről: <http://www.olvasotabor.hu>)

Ratkó József 1989-ben bekövetkezett halála után Estók Károly kállósemjéni iskolaigazgató kezdeményezésére megalakult a Ratkó József Olvasótábori Egyesület, amelynek vállalt küldetése Ratkó József szellemiségének továbbvitele volt. Az Egyesület égisze alatt, özv. Ratkó Józsefné szervezésében 1991–2008 között évente rendezésre került Tiszadobon a Ratkó József Olvasótábor, amelyben a magyarországi diákokon kívül a határon túlról, Erdélyből, Délvidékről és Kárpátaljáról is részt vettek középiskolás gyerekek. A leveleket Ratkó Józsefnének („Lujza néniének”) írták a táborlakók; a leveleket és a fotókat is ő válogatta.¹

1993

A részt vevő fiatalok mintegy 95%-a meglehetősen nehéz szívvel hagyta ott Tiszadobot, és sokan vagyunk, akik még maradnunk volna szívesen egy ideig. Úgy érzem, egymás lelkéhez nőttünk ez alatt a két hét alatt. [...]

Ebben a táborban olyan új ismereteket kaptunk, amelyeket talán soha máshol nem kaphattunk volna meg. Persze, a

legfontosabb valóban a világnézeti útmutatás.

Félek, ezt sokan nem értették meg igazán. Például valaki azt írta a kérdőívre, hogy teljesen kirekesztené

a politikát; nem jött rá arra, hogy az, ami politikumként jelent meg a táborban, az éppen ennek az ún. világnézeti eligazításnak a része. Tulajdonképpen nem más, mint a tágabb és szűkebb környezetünkben történő jelenségekről való gondolkodás egyfajta módja, illetve az azokhoz való viszonyulás. A tábor egyik nagy pozitívuma a reggeli népdaltanulás volt.

*Augusztus 8. Papp Attila,
Gyergyóremete, Románia*

egymás lelkéhez nőttünk ez alatt a két hét alatt

¹ A levelekben előforduló felnőtt nevek: Pityu, Pityu bácsi: Bugya István, a Tiszadobi Gyermekváros nevelőtanára, R. J. legjobb barátja, költő – az olvasótáborok állandó kiscsoportvezetője; Ratkó Lujza (dr.): néprajzkutató, R. J. lánya; Zsolt: Lipusz Zsolt, a táborok idején a nagykállói Korányi Frigyes Gimnázium történelemtanára, ő tartotta a táborban a mindennapos történelemórákat; Éva: Lipusz Zsoltné Bácskai Éva, a nagykállói Korányi Frigyes Gimnázium tanára, a táborok szervező-segítője az utolsó néhány évben; Molnár V. József: „néplélekkutató”, a szerves népi műveltség elhivatott kutatója és terjesztője; Babosi László (dr.): a nyíregyházi Móróc Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár könyvtárosa, R. J. életmű-sorozatának szerkesztője, számos R. J-ről szóló tanulmány szerzője; Szabó Tibi bácsi: Szabó Tibor grafikus, R. J. ifjúkori nagykállói barátja.

1995

Eleinte tartottam attól, hogy az olvasótáborban megpróbálnak teljesen megváltoztatni, aztán lassanként rájöttem, hogy addig néhanap milyen üres életet éltem. Én is mentem a nyugati (amerikai) reklámok után, még ha közben olyan dolgokat is tettem, amelyek hasznosak voltak számomra. Párizsban jártam a hét elején. Mikor hazajöttem Magyarországra, szomorú lettem. Nemcsak azért, mert mindenütt szemetek voltak az erdőszélek és látszott a szegénység. Itt az emberek szürkék..., kevés azoknak a száma, akiknek a szemében szerelem, remény van. Ennek ellenére soha nem éreztem magam ennyire közel ezekhez az emberekhez, mint „Tiszadob” után. Az olvasótábor nélkül – azt hiszem – én is elvesztem volna.

*Augusztus 11. Balogh Zsuzsanna,
Dunaszekcső*

1996

Mindig jelen lesz az életünkben Tiszadob, egy igen kedves emlék, és az a bizonyos „magvetés”. [...] Ami szépet pedig átélünk, örökre el kell zárunk, hogy „ínséges időkben” táplálkozhassunk belőle. Ratkót olvastam hétfőn éjszaka éjfél-től éjjel háromig a szobánkban, közben beszéltem azokról a dolgokról, amelyek Tiszadobon elhangzottak, és ezzel újabb emberek szívébe loptam be „azt a világot” és picit magam.

Február 19. Zsuzsi, Pécs

A nagykállói és tiszadobi emlékektől semmiképp sem tudnék „megszabadulni”, és úgy érzem, vannak időszakok az életem-

ben, amikor épp az ottani napok emléke tartja bennem a lelket, hogy igenis: van tovább!

Gyakran eljárókatok táncházakba, dúdolgatom a Tiszadobon és másutt hallott népdalokat, nézem a magyar vidéket, és elsírom magam örömben-bánatomban...

November 14. Balogh Zsuzsanna, Pécs

1997

Tény, hogy Nagykovács (a Nyírség) olyan helyre változott az évek során az életemben, ahová vissza kell térnem. Lelki szükséglet ez, belső harmóniák húznak mindig vissza. Olyan emberekkel találkoztam ott sok alkalommal, akik a barátaimmá lettek, képes voltam őket megszeretni és tisztelni.

[Oda már] haza megyek. Régi barátok és ismét újabbak, akikről nem lehet lemondani.

Április 15. Balogh Zsuzsanna, Pécs

Felidézve a tiszadobi tábor sok-sok emlékét, úgy érzem, hogy gazdagabb lettem lélekben és szellemiekben. Köszönöm.

December, Vass Lilla, Sepsiszentgyörgy

1998

Évek teltek el ugyan, de a tábor minden mozzanata olyan élénken él bennem, hogy ma is táplálkozom a tanultakból, emlegetem a sok jó embert, aki ott összegyűlt, és annyi szépet lopott a szívünkbe.

*Február 14. Sylvester Zsuzsa
(Óbecse, Jugoszlávia), Szeged*

Jó volt megismerkedni határon túli „testvéreinkel”. Megtanultam azt is, hogy az ember a saját arcát mutassa meg. Még azt is megtanította és észrevetette, hogy a maji világban mindenki rohan, mert ijen az élet, és mindenki az új divatott követi és nem veszi észre: maga után hagyta a kulturáját, ami többet ér mint a House, Rap és a versek amelyek ha nem hozuk a felszínre meghalnak benünk mert HAGYNI KELL A VERSET HOGY MEGSZÜLESSEN ÉS FELL KELL NEVELNI.

*Március, Gallyas Ernő,
Tiszadob, Gyermekváros*

[Gyermekvárosi versíró cigány fiú javítatlan levele, az ő esetében mintha levele, mondandója komolyságát, minőségét, tétjét erősíteni helyesírása gyarlósága]

2000

A csoportbeszélgetések témái közül a szabadságról „tárgyalásunk” volt az, ami először eszembe jut. A többi is elég közel volt ehhez a témához, szabadon fejthettük ki véleményünket, gondolataink nem voltak korlátok közé szorítva. Rádöbbenhettünk egyes dolgokra, melyekről korábban nem gondolkodtunk.

*Augusztus 18. Urbán
Iván, Óbecse, Jugoszlávia*

Nagyon jól éreztük magunkat, csak az a gond, hogy olyan gyorsan elmúlt. Olyan furcsán érzem most magam, meg kell szoknom, hogy itthon vagyok, hogy a boltokban és általában

mindenhol szerbül kell beszélnem. De mégis csak itt van az otthonom és itt szeretnék élni.

*Július 21. Ördög Mónika,
Óbecse, Jugoszlávia*

a csoportbeszélgetések témái közül a szabadságról „tárgyalásunk” volt az, ami először eszembe jut

A tiszadobi IX. Ratkó József Olvasótábor valóban nem „egynyári” élmény volt. És ki tudná felejtetni azt a rengeteg nevetést, viccet és hülyeséget, amit együtt csináltunk! A Tisza parti vízibiciklizést, az éneklést a buszban a finom tokaji vacsora után, a *Segítsd a királyt!*-próbát, ahol sokszor csak egyet előre, kettőt hátra haladtunk, és közben meg jókat kacagtunk... Voltunk ám komolyak is. Amikor a *Segítsd a királyt!* előadása volt, vagy pl. minden egyes reggelinél. Komolyak voltunk a viták alatt, amiket Babosi Laci és Bugya tanár úr vezettek. És persze Nagyállóban, Ratkó József sírjánál.

Átfogalmazódott bennem a haza fogalma is. Ha most tanulnánk Vörösmarty Szózatát, biztosan mást írnék a házi feladatként feladott fogalmazásba (tudniillik: Mi a hazád?)

Átfogalmazódott bennem a haza fogalma is. Ha most tanulnánk Vörösmarty Szózatát, biztosan mást írnék a házi feladatként feladott fogalmazásba (tudniillik: Mi a hazád?)

*Augusztus 6. Furó József,
Nyírbéltek*

A lélekpénztéssel kapcsolatban, amikor még csak a programban olvastam, kicsit szkeptikus voltam, túl nagy szónak tartottam. Amikor már itthon voltam és „bele-gondoltam” a dolgokba, megállapítottam, hogy mégiscsak volt valami ebben az olvasótáborban, és lélekpénztéssel is lehet nevezni. ...ez valamire

mégiscsak volt valami ebben az olvasótáborban, és lélekpénztésnek is lehet nevezni

hatott belülről.

Csudás volt, hogy szerethettük egymást tizennyolcan magával meg Pityuval.

Augusztus 23. Ördög Mónika, Óbecse, Jugoszlávia

Ritkán van része az embernek 10 nap alatt ennyi „lélekipendítésben”. Azóta máshogy nézek a mezei virágokra, és néha azon kapom magam, hogy Pityu találós kérdésének a megfejtésén gondolkodom.

Mindenki sok új érdekes témáról beszélt, megfontolni való dolgok hangzottak el. Nekem a legjobban Molnár V. József előadása tetszett, amiket az emberéletről mondott. Aztán ott volt a muzsika..., a táncházban tanult lépések... Vagy eszembe jut, mikor hétfőn este a kocsmában a polgármesteréssel daloltunk, de máskor is, ha bementünk a faluba, mindig végigénekeltek az utat.

Augusztus 25. Csillag Dóri, Győr

Pityutól tanulhattunk helyesen értékelni, mögélátni az eseményeknek. Megismerhettük az élet rendjét és a régiiek szokásait, Ratkó Lujza és Molnár V. József előadásából [...] A népzene szeretetét is elsajátítottuk. Az együtt-dalolások is felejthetetlenek voltak [...]

Mikor felszálltunk a buszra, aztán később még erősebben úgy éreztem, mintha egy láthatatlan tarisznnyát akasztott volna nyakamba a tábor. Azóta hordom, le nem teszem.

Augusztus 25. Csillag Andrea, Győr

Nagyon hasznos volt mindannyiunk számára a tíz nap: rengeteg újat hallhattunk, láthattunk, tanulhattunk. Nagyon hasznos, hatásos dolog az együtt gondolkodás, sajnos nálunk az oktatásban nem, vagy csak alig alkalmazzák. Számomra a legfontosabb az, hogy megtanultam, hogy

minden döntésemet fontoljam meg jól, mert az élet nem játék, és az emberek sem. A sok szép látott dolog mellett az, ami emlékezetemben sokáig meg fog maradni, a lelki, szellemi táplálék, amit kaptunk a beszélgetések, előadások úján.

Szeptember 18. Petrovity Biljana, Backo Gradiste, Jugoszlávia

A tábor óriási szerepet játszott életemben. Sugallni próbált abból, hogy önálló gondolkodás, vagy abból, hogyan is kellene látnunk a világot a mai nap, amikor pontosan az történik, ami ellen harcoltak – mondhatjuk – elődeink, vagy mondhatjuk, az akkori „koponyák”, akik egy ilyen értéknélküliség és értéknélküli világ ellen harcoltak. Ezért tekintem úgy a tábort, mint egy szigetet, amelyet visszaszorítani akar az idő, és tennünk kell valamit.

November 17. Máté István, Sepsiszentgyörgy, Románia

Nem sokszor voltam olyan táborban, ahol ennyire erős volt az összetartozás. Próbál bennünket összeforrasztani, eggyé kovácsolni, hogy érezzük, odatartozunk. Jó dolog volt beszélgetni a mi (határon túliai) helyzetünkről is, meg a kettős állampolgárságról. Erősítette a magyarságtudatunkat, hogy ne legyünk olyan kis elveszett báránnykák.

Anna, Óbecse, Jugoszlávia

2001

Mit is jelentett nekem ez a tábor? Sokat, nagyon sokat! Először mint OLVASÓtábor a gondolkodás fontosságára hívta fel a figyelmet. Továbbá azt a célt szolgálta, hogy

ismerkedjünk, új barátokat szerezzünk. Rájöttem, hogy a gondolkodás tényleg nagyon fontos része életünknek. Olyan dolog, amit senki nem vehet el tőlünk. He-lyesen kell gondolkodni. Meg kell nézni, hogy az adott dolog az élet mellett van vagy ellene. Így megállapítható a dolog helyessége vagy helytelensége. Erre is a tábor tanított meg.

A történelemórák is tanulságosak voltak, mert megtudtunk olyan dolgokat is, amelyekről az egyszerű határon túli magyar ember nem sokat hall. Most már tudom, hogy nem kell elhinni mindent, amit az ember fejébe szeretnének verni. Mert nagyon sok olyan dolog van, amelyről bizonyos érdekek miatt hallgatnak a hozzáértők.

Érdekes, hogy mennyi mondanivalója van egy népmesének. Sose gondoltam volna, hogy ekkora jelentéstartalmat hordoz magában.

*Bertók Gábor, Óbecse,
Vajdaság, Jugoszlávia*

Szerettem volna lezárni a tábort, mint ahogyan tettük, de nem ment. Nem tudom lezárni, bennem él, vagyis nem zárulhat le. Szerintem mindenki így van ezzel... más volt, mint a tavalyi, de olyannyira megváltoztatott, hogy... igazából nem tudom leírni. Ha egy szóval szeretném leírni, hogy mi történt, azt mondanám, hogy ez lélekipodás volt kétségkívül. Jó volt és meglepetésként ott volt minden nap. Elképesztő volt az, hogy amikor megérkeztem Gyöngyösre, nem tudtam elfogadni ezt a világot. Utáltam a televíziót, a zenét, ami rajta van, a degenerált városi életet, anyagi jólétet. Nem tudtam elfogadni, láttam a szomorú igazat, életemben először, a sok hazugságról. A beszélgetések, az előadások nagyon megmozdítottak. Nem igazán tu-

dom leírni, hogy mit éreztem. Azt hiszem jobban összeállt a kép a magyarokról, az egész népünkről. Egybeforrnak a népmesék a zenével, és nagyon megtetszett mindez. A táncot ne is említsem. Tegnap néztem egy dokumentumot a csángókról, és valószínűnek tartom, hogy a tábor előtt átkapcsoltam volna egy másik csatornára, de most nagyon megfogott és tetszett,

sokáig énekeltem a népdalainkat a tábor után is

csak az a szomorú, hogy a csángók elrománosodnak és már nem is tartanak miséket magyarul (örök átok részemről a Trianonra!). Sokáig énekeltem a népdalainkat a tábor

után is. Sok-sok szeretettel és üdvözléssel Iréntől. Várom levelét.

Július 20. Urbán Irén, Gyöngyös

Kedves Lujza néni! Már hónapok óta siránkozom önmagamnak azon, hogy írni kellene, és újra és újra megköszönni azokat a csodás napokat Tiszadobon, visszaemlékezni akár pillanatokig is a közös beszélgetésekre, felidézni Pityu, Zsolt, Éva, Molnár V. József szavait, a Garabonciás és Bürkös Banda tánca pördítő hangjait, a közösen énekelt népdalokat, és Ratkó József örökös szellemét. Egy pár fokkal feljebb vezető lépcsőfokok voltak [...] Segítettek felemelkedni mindenem, és csupán 15-20 emberrel együtt létezni 10 napon keresztül, csodás állomás volt, szinte álombeli.

*Május 22. Kese Réka,
Sepsiszentgyörgy, Románia*

Talán sohasem tudunk köszönetet mondani azért, ami velünk abban a híres-neves messzeföldön, Tiszadobon, 2x2 hét alatt történt. Mi itt jól megvagyunk. Azt hiszem kicsit szétszéledve, de találkozgatunk.

*Karácsony, Kese Réka,
Sepsiszentgyörgy, Románia*

2003

Ne higgye, hogy elfelejtkeztünk arról a tíz napról: ezt a tábort nem lehet elfelejteni. Olyan volt ez a hely, mint egy kis sziget, kívül téren és időn. A beszélgetések, a dal-tanulás, a sok vendég, a táncház, a reggeli felolvasások, a hajnali napköszöntés, a délutáni fürdés még mindig kitörölhetetlen emlékek maradnak. A tábor valódi értékét csak most érezzük igazán. Kicsit másképp gondolkozunk azóta.

*Csorba Eszter, Temerin, Jockovic Igor,
Törökbecse, Németh Albert, Szenttamás,
Szerbia-Montenegró*

2005

Voltaképpen nehéz a feladat, hiszen maga az egész tábor maradandó élménynek bizonyult. Minden napja más és más ok miatt. Hiszen minden nap más verset hallgathattunk meg, más emberekkel ismerkedhettünk meg, új dolgokat tanulhattunk, olyan témákról beszélgettünk, amelyek eddig még meg sem fordulhatott a fejünkben. (Üdvözljük Pityu bácsit is.) A kirándulás is nagy sikert aratott.

*Február 15. Ködöböc Gergő, Beregsom,
Szennyess Eszter, Mezővári,
Hotya Orsolya, Nagyszőlős,
Pecora Sándor, Beregszász, Kárpátalja*

2006

Leüledett-e a tábor? Azt hisszük, aminek kellett, leüledett, belénküledett minden, amit kaptunk, vagy amit felfogtunk

abból, amit átnyújtottak nekünk. A dolgos robotoló hétköznapok között is fel-felvilannak olyan képek, melyeket ott láttunk, ott láttattak velünk. Bugya Pityu bácsi, Szabó Tibi bácsi, Molnár V. József is benne élnek lelkünk olvasótábori szegletében. Mikor megszólaltak, már érezni lehetett, hogy itt most többek leszünk valamivel, valakikkel. Annyi útravalót kaptunk tőlük, hogy máig sem értünk a végére. Zsolt (Lipusz Zsolt) történelem-előadásai, igazán egyedülálló őszinte véleménye is többé tettek minket.

*Kiss Julianna, Barna György, Beregszász,
Laskoti Zoltán, Beregvégardó,
Szennyess Eszter, Mezővári, Kárpátalja*

A szellemi gazdagodás és felüdülés mellett a szórakozásra is jutott időnk. Délutánonként nagyokat fürdőztünk, sétáltunk vagy éppen táncházba mentünk. Vendégek terén sem panaszkodhatott a tábor, sok értékes személytől még több értékes gondolatot hallhattunk, melyek elgondolkodtattak. Szórakoztatásunkról is gondoskodtak, Egyszólam

együttés és a Garabonciás trió egyik tagja.

Mindent egybevetve a tábor mindenkinek nagy élmény volt, és reméljük, még részt vehetünk benne. Sok-sok szeretettel a széköly lányok:

*Imrea Beáta, Kakas Kincső,
Kondor Boglárka, Sepsiszentgyörgy,
Rápo Eszter, Uzon, Románia*

A csoportbeszélgetések, a történelem-órák és a meghívott vendégek előadásai sok szép emléket nyújtottak nekünk. Bugya Istvánnal való beszélgetések olyan dolgokra hívták föl a figyelmünket, amire a mindennapokban oda sem figyelünk. Különböző témák megvitatása a személyes szabadságról, a lelkiismeret

megismeréséről, az emberi bűnökről, mind-mind újdonság és hasznos dolog volt számunkra. Tiszadob magával ragadó környezete ideális színhelyül szolgált a tábor megrendezésére. Szatmár megyében való barangolásunk során sok természeti és történelmi örökséget ismerhettünk meg. A táborlakók közül sok új barátot szereztünk. Bár szokásaink mások, mégis jól megértettük egymást, hiszen egy nemzetből valók vagyunk. Azóta is tartjuk a kapcsolatot és ismerkedünk egymással.

*November, Csábi Viktória,
Karácsonyi Gabriella, Ricz Natália,
Óbecse, Szerbia*

Szükségtelennek tartom esetelni, mennyire hasznos volt számunkra ez a tábor. Akkor lehetne ezt lemérni, ha látnának most minket a tábor után. Apránként jelentkeztek a jelek, s észrevettük ezeket egymáson, magunkon. Változtunk, megváltoztunk és át is változtunk egy kicsit. És az újabb magunk nagyon is kedvünkre van.

*Július 11. Laskoti Zoltán
és Barna György,
Beregszász, Kárpátalja*

2007

No, ezt a levelet amikor elkezdtem, még beszámolóknak szántam..., de nem így sikerült. Most csak annyit, hogy gazdagabb lettem a táborban, és ha úgy alakul, akkor ezentúl is a kezembe veszek néhány könyvet. Talán még Krúdyt is.

Őszintén remélem, hogy tényleg nem ez volt az utolsó tábor, és azt is, hogy találkozzunk még.

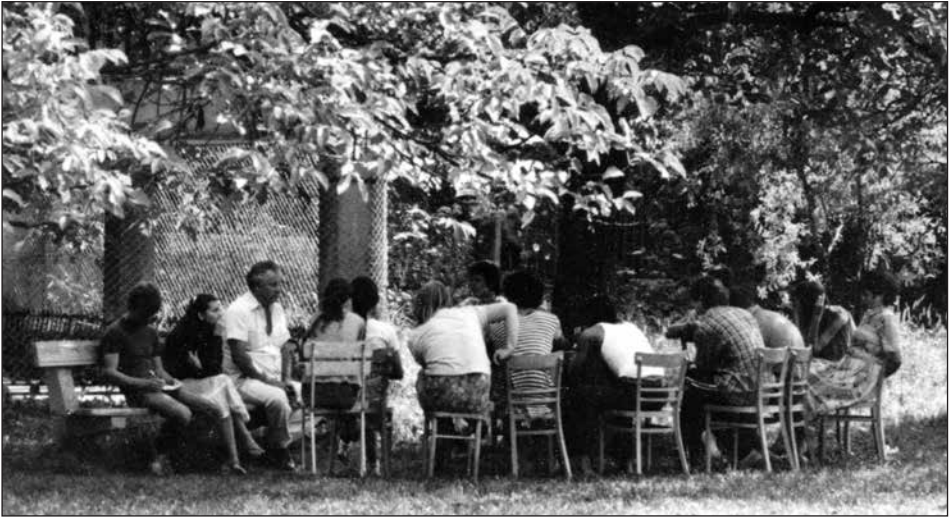
Kiss Orsolya, szeptember 19.

Mindenki véleménye egyezik abban, hogy a tábor jó hatással volt ránk. Azt, hogy a változás miben észlelhető, leginkább a környezetünk tudná megmondani. Számunkra az élet változatlanul megy tovább, mégis néha észrevesszük, hogy az apróbb dolgoknak most már több figyelmet szentelünk, és el-gondolkodunk olyan témákról, amelyeket eddig figyelmen kívül hagyunk. Rájöttünk, hogy a viselkedésünk, szavaink, mentalitásunk sokkal többet elmondanak magunkról, mint azt gondoltuk volna. Könnyebben nyílunk meg az embereknek, közvetlenebbek vagyunk, és ki merjük nyilvánítani a véleményünket.

*Székely lyányok: Imrea Beáta, Kakas
Kincső, Kondor Boglárka, Sepsiszentgyörgy,
Rápoly Eszter, Uzon, Románia*

Nagyon sok mindent adott ez a tábor, és azt hiszem, meg is változtatott picit! Hogy mi változtatott meg, nem is tudom, talán a jó közösség, a tapasztalatok, amiket szereztem, vagy maga az egész táborozás. Egyszerűen minden tetszett, de a legjobban a csillagnézés, illetve a Tisza. Kedvenc versem is itt találtam meg (Ratkó József: *Bűbájos verset mormolok*). És még valami: a táborban szerettem meg a lekváros kenyeret is, azóta is imádom, de csak olyan Bogica lekvárral, mint amit a táborban is majszolgtattunk.

György Zsanett, Nyíregyháza

Ratkó József olvasótábori foglalkozást vezet (Tivadar, 1982)

*Képek a későbbi Ratkó József Olvasótáborokból
(A bal felső fotó 2006-ban, a többi 2007-ben készült.)*